

Onder de loep... voor jong en nieuw!

17 Gereedschap voor veldwerk

Rik Dillen

Zelf mineralen gaan kappen is helaas niet zo vanzelfsprekend meer dan een paar tientallen jaren geleden. Daar zijn meerdere oorzaken voor: allerlei wetgeving en reglementeringen (arbeidsreglementen, veiligheidsvoorschriften), verzekeringspolissen van de groeve-uitbaters, criminele organisaties die springstoffen proberen te stelen in groeven, en jammer, maar helaas, wangedrag van sommige verzamelaars, en vooral niet-verzamelaars die zonder toelating groeven betreden!

Maar er zijn toch heel wat plaatsen in en buiten Europa waar het nog wel kan, mits aan bepaalde voorwaarden te voldoen. De belangrijkste voorwaarde om ergens te gaan kappen is natuurlijk dat je de toelating hebt van de eigenaar, of in sommige gemeenten of gebieden de nodige vergunningen. Informatie hierover kun je krijgen bij een heleboel MKA-leden of zelf opzoeken via het internet.

Als je wil gaan kappen heb je het juiste materieel nodig. Professionele 'geologenhamers' worden o.a. geproduceerd door Estwing, en zijn meestal op mineralen- en fossielenbeurzen te koop bij sommige dealers. De gereedschappen van Estwing, specifiek ontwikkeld voor geologische toepassingen, zijn gemaakt uit speciale staallegeringen, en ja, koken kost geld. Qua gereedschap geldt de slogan 'zeg nooit zomaar banaan tegen een Chiquita'... of... 'zeg nooit zomaar hamer tegen een Estwing'. Wees gerust... ik krijg geen commissie van Estwing, maar ik vind het persoonlijk veruit het beste gereedschap dat je kan kopen, zij het tegen een vrij hoge (zeg maar: zéér hoge) prijs.

Anderzijds is het misschien niet slecht om in het begin te werken met goedkoper materieel tot je wat ervaring hebt opgedaan met het stenen kappen, en je tot de conclusie gekomen bent dat je dat nog vaak zal doen in je leven. Dan is het moment aangebroken om de aankoop van beter materieel te overwegen, ondanks de hoge prijs. Als je een beetje rondkijkt op het internet vind je trouwens soms tweedehands exemplaren van Estwing-hamers, bv. op E-bay. Dat zo'n hamer al gebruikt is, is geen bezwaar, en de prijs zal al heel wat aantrekkelijker zijn. Als je toch nieuw materiaal wil kopen, maar de prijs je afschrikt zijn er nog prima alternatieve merken in de doe-het-zelf-winkels, zoals bv. Stanley en Dewalt.

Een authentieke geologenhamer (meestal tussen 350 g en 1 kg) heeft aan een kant een lichtjes afgeronde vlakke, vierkante kop, en aan de andere kant een punt. Die punt kun je gebruiken om gesteente dat al barsten vertoont los te wrikken, of om bv. een stuk leisteen los te maken. Een alternatief is een soortgelijke hamer met een mes in plaats van een punt. Wat voor gereedschap je precies waarvoor gebruikt is afhankelijk van je eigen smaak en vaardigheden. Zelf heb ik eigenlijk bijna altijd 90 % van het kapwerk gedaan met een mokerhamer (blokhamer) van 1.5 kg in het gezelschap van een goede beitel. Wanneer je een blok van tientallen centimeter wil kleinkrijgen kun je natuurlijk een voorhamer gebruiken, maar dat is niet zo handig om mee te nemen in je rugzak. Zo'n voorhamer kun je kopen in elke goede doe-het-zelf zaak. Een exemplaar van 4 à 5 kg is voor het meeste werk zwaar genoeg (letterlijk en figuurlijk).

In ieder geval is de belangrijkste raad voor je hamer(s): koop een goed exemplaar, liefst van een vertrouwd merk, waarvan de hamer en zijn steel volledig uit één stuk metaal gemaakt zijn.

'Onder de loep' verschijnt regelmatig in Geonieuws, en is vooral bedoeld voor jonge en minder jonge newbies. De beste manier om veel bij te leren is lid worden van de MKA: www.minerant.org/MKA/lidworden.html

Wat je beitels betreft geldt natuurlijk alweer dat kwaliteit meestal meer geld kost. Koop goede beitels, liefst met een schokwerend handvat en een handbescherming voor de hand die de beitel vasthoudt. Na een tijd gaan de zijkanten bovenaan je beitel zijdelings bramen vormen, die op de duur omkrullen. Die kun je best gewoon wegslijpen (of dat laten doen in je doe-het-zelf-zaak) voor je je eraan kwetst. Een beitel moet je uiteraard regelmatig (laten) bijslijpen.

Een andere aanrader is een specifiek product van Estwing: de 'Gad Pry bar', ook 'Strahlstock' genoemd (afbeelding onderaan deze pagina). Dat is een soort breekijzer met aan één kant een punt (in die richting als een heel lange puntbeitel te gebruiken) en aan de andere kant een koevoet waar je éézijdig op kunt slaan om bijvoorbeeld het mes in een spleet te drijven. Zo'n Gad Pry Bar is letterlijk ijzersterk... in het Binntal hebben Paul Tambuyser en ik ooit zo hard willen wrikken aan een half-loszittende rots dat we er op de duur met z'n tweeën aanhingen... de Gad Pry Bar heeft dat perfect uitgehouden en is dus niet geplooid.

Voor sommige toepassingen kan ook een pikhouweel diensten bewijzen, bijvoorbeeld om in kleilagen naar gipskristallen of septaria te zoeken. Een opvouwbaar legerschopje is soms ook erg handig bij het zoeken in een eerder zandachtige ondergrond.

Als je wil gaan goudpannen (wat overigens in Wallonië in de natuur verboden is door het Waalse bosdecreet) heb je een goudpan nodig, maar da's een heel ander verhaal. Soms is ook een zeefje nuttig, en allerlei ander klein gereedschap voor het fijne tot ultrafijne werk, zoals een zakmes, een oude stevige schroevendraaier, wat borsteltjes, pincetten enzovoort.

Naast al dat kapgereedschap heb je natuurlijk ook het nodige veiligheidsmaterieel nodig. Wanneer je (met toelating) in een groeve gaat kappen moet je zeker een helm, een veiligheidsbril en handschoenen dragen. Maar ook elders moet je bij het kappen absoluut een veiligheidsbril en handschoenen dragen. We zullen in deze rubriek een aparte bijdrage maken over de nodige veiligheidsmaatregelen die je toelaten om risico's te vermijden.

Dat je uiteraard altijd een loep bij je moet hebben staat buiten kijf. Neem om te gaan kappen geen peperdure Zeiss-loep mee, maar een goedkoper exemplaar dat je met een koordje rond je nek kan hangen om het niet kwijt te geraken.

En dan heb je nog verpakkingsmateriaal nodig. Kranten of een oud telefoonboek zijn nuttige attributen, maar ook een paar rollen toiletpapier kunnen soelaas brengen, en wel op meerdere vlakken ☺. Watten zijn absoluut te mijden voor het verpakken van broze specimens, want de pluisjes die achterblijven op je specimen geraak je nooit meer kwijt.

Als je er redelijk zeker van bent dat een stuk interessante zaken bevat hoeft je het niet ter plaatse in kleine stukjes te hakken, maar neem je het beter in zijn geheel mee naar huis, waar je je er in alle rust verder kan over ontfermen en formatteren. Een goede raad van wijlen onze ex-ondervoorzitter Albert Van hee (vader van Paul Van hee) op de vraag hoe ver je moet gaan bij het ter plaatse formatteren: *'je moet ophouden na de voorlaatste slag'*.

De beste raad die we je kunnen geven: ga in eerste instantie eens mee op kaptocht met de MKA. Dan leer je de knepen van het vak, onder het motto 'al doende leert men', en kun je verschillende types gereedschap eens uitproberen. Wens je uitgenodigd te worden op een volgende kaptocht? Stuur dan een e-mailtje naar etienne.mans@telenet.be.
Zie ook www.minerant.org/MKA/excursies.html

Uitgebreide informatie over dit onderwerp vind je ook op de MKA-website, o.a.
www.minerant.org/tips/tip-45.html : *'grote stenen breken met de botte kloep'*
www.minerant.org/tips/tip-51.html : *'op expeditie deel 1: de basisuitrusting'*

→
Een Estwing 'Gad pry bar'

'Onder de loep' verschijnt regelmatig in Geonieuws, en is vooral bedoeld voor jonge en minder jonge newbies. De beste manier om veel bij te leren is lid worden van de MKA: www.minerant.org/MKA/lidworden.html